

Celodiecážna rekolekcia 8. 11. 2017 V Spišskej Kapitule

Hoci sa svätý Martin narodil a žil pred dávnymi storočiami, jeho život neupadol do zabudnutia. Cirkvev na neho pamätá a vďaka písomnému svedectvu s názvom *Vita sancti Martini* od kresťanského filozofa a spisovateľa Sulpicia Severa (363 – cca 420) sa jeho život a čnosti stali všeobecne známe a obdivované. O rozšírenie jeho úcty v Európe sa zaslúžili najmä benediktíni.

Chcel by som sa spolu s vami zamyslieť nad tromi výraznými prvkami zo života sv. Martina, a to: 1. výchova svedomia a poctivosť jednotlivých rozhodnutí; 2. hlboký duchovný život a 3. skutky telesného aj duchovného milosrdenstva.

1. Svedomie: jeho význam pre život spoločnosti

Jeden z najužitejších plodov stredovekej filozofie a teológie je kategória, ktorú nazývame *svedomie*. Latinský názov pre svedomie je *conscientia* (gr. *syneidesis*). Znamená to určité poznanie spoločné s iným poznaním, totiž poznaním Boha. Otázky, ktoré človek predkladá pred svoj osobný „tribunál“ svedomia, sa týkajú predovšetkým problematiky mravnej hodnoty skutkov, teda pozitívnej alebo negatívnej hodnoty skutkov. Pritom je jasné, že mravná hodnota skutku je daná, teda je stála a svoju závažnosť môže zosilňovať alebo zoslabovať podľa okolností.

Keď hovoríme o stálej mravnej hodnote skutkov, máme sa pýtať aj na prameň tejto hodnoty. Odkiaľ, od koho alebo od čoho sú tieto hodnoty odvodené? Tu sa dostávame k absolútnemu Bytiu, k Bohu, ktorý stvoril svet v jednotnom morálnom systéme a daroval človeku – ako vrcholne zodpovednému stvorenému bytiu – svedomie, ktorým človek poznáva a rozhoduje sa pre dobro alebo zlo. V tom tkvie jeho veľkosť a dôstojnosť.

Teda svedomie človeka je niečo hlbšie, než sú len poznané alebo dohodnuté mravné princípy, podľa ktorých postupujeme. Je to Boží hlas v človeku. Človek sa svojím svedomím najviac približuje Bohu. V istom zmysle sa stáva spoločníkom Boha v poznaní mravného dobra alebo mravného zla jednotlivých skutkov.

Z toho celkom prirodzene vyplýva pre človeka úloha prehľbovať si svoje poznanie mravnej hodnoty jednotlivých skutkov podľa toho, ako ich pozná Boh. Preto nás aj Katechizmus Katolíckej cirkvi učí, že výchova svedomia je nevyhnutná. Je to celoživotná úloha človeka (porov. KKC 1783 – 1784). Zdravý úsudok svedomia najviac ohrozuje pýcha, samolúbosť a sebeckosť.

Najvhodnejšie prostredie pre zdravú výchovu svedomia sú usporiadané vzťahy medzi rodičmi a súrodencami, pestovanie čností, pravidelné spytovanie svedomia, sviatosť zmierenia a primerané vzory kresťanského života.

Zo života sv. Martina sú známe viaceré momenty, v ktorých on ukázal ušľachtilosť svojho svedomia. Martin ešte ako mládenec spoznával rýchlo sa šíriace kresťanské náboženstvo a postupne si začal osvojovať jeho princípy a veľmi rýchlo si osvojil kresťanský pohľad na mravnú hodnotu skutkov. Ešte nemal ani 20 rokov a nebol ani pokrstený, keď pochopil, že nie je možné zlúčiť životnú dráhu profesionálneho vojaka (vzhľadom na vtedajšiu náplň tohto povolania) a životom kresťana. Preto sa jednoznačne rozhodol armádu rímskeho cisára pri prvej príležitosti opustiť. Tak sa aj stalo podľa vtedajších regúl. Martin sa už potom celkom venoval iba životu zasvätenému Bohu.

Túto okolnosť Martinovho života si musíme dnes hlboko premyslieť a v sebe spracovať. V našom prostredí totiž badáme výrazný posun v hodnotení mravnej kvality skutkov smerom k subjektívnym postojom. Dostávame sa tak do nebezpečenstva, že každé spoločenstvo sa bude postupne rozpadáť. Totiž jednota je možná iba na rovnakých hodnotách, na rovnakých normách a v dlhodobej vízii na rovnakých cieľoch, teda na rovnakom zmysle ľudského života.

V konkrétnych podmienkach života to znamená usilovať sa o život podľa evanjelia. Najhlavnejšie sú pritom otázky týkajúce sa dôstojnosti človeka, otázky života a smrti, otázky prirodzeného zákona, otázky etiky a mnohé iné. Iba dôslednosťou sv. Martina môžeme prispieť k ozdraveniu tohto sveta. Ak budeme do dôsledkov žiť Martinovu nekompromisnosť voči otázkam svedomia, preukážeme tým najlepšie služby tomuto svetu tým, že ho pomôžeme udržať v jednote.

2. Hlboký duchovný život

V súčasnej dobe sa otázky náboženstva dostávajú v nezvyčajnej miere do pozornosti verejnosti. Každý deň počúvame o rozličných náboženských udalostiach, svetové agentúry zachytávajú mieru popularity pápeža alebo popularity či hodnovernosti Cirkvi ako takej v jednotlivých krajinách, prinášajú, žiaľ, aj negatívne fakty zo života kňazov alebo biskupov (o ich pravdivosti teraz nebudeme uvažovať), svetové a vplyvné domáce médiá hovoria napr. o sociálnej činnosti Cirkvi a pod. Tu sa fungovanie sveta a Cirkvi dostáva do veľmi tesnej blízkosti. Dali by sa ešte spomenúť aj mnohé štúdie, ktoré skúmajú vplyv náboženstiev na kultúru, na spôsob uvažovania alebo na mentalitu národov

a pod. Spomenuté javy vstupujú do našej pozornosti a sú praktickým argumentom pre tvrdenie, že náboženstvo – a to nielen kresťanské – alebo náboženstvá sa v poslednej dobe naozaj stali významným faktorom, pokiaľ ide o vplyv na ľudské vedomie, tvorbu hodnôt, vplyv na spoločenské myslenie, mentalitu ľudí atď.

V druhom prvku, ktorý tu chcem spomenúť, sa chcem spolu s vami vrátiť do čias totality v našej vlasti. Zdedili sme neblahú situáciu v oblasti náboženskej informovanosti a taktiež v oblasti teologického myslenia. Za štyri desaťročia ateistického režimu na Slovensku sa podarilo takmer úplne zlikvidovať rozvíjanie teológie a teologickej náuky. Vyučovanie katechizmu v rodinách prestalo takmer úplne. O originálnej teologickej škole takmer ani nemožno hovoriť. Všetko, čo sa v oblasti teológie píše a hovorí, je prakticky prevzaté, takpovediac „z druhej ruky“. Výsledkom tohto stavu je potom to, že k teologickým a k cirkevným otázkam sa vyjadruje hocikto v domnení, že téme rozumie, ale často ide o povrchné pohľady poznačené účelovosťou a niekedy aj určitou mierou kritiky alebo až agresivity voči Cirkvi, pretože teraz je to „v móde...“

Svätý Martin, hoci žil pred mnohými storočiami, predsa je pre nás v tomto smere inšpirujúci. Z jeho života vieme, že mal v sebe až určitú „pasíu“, určitú vášeň reflektovať v sebe rozličné javy a hodnoty, s ktorými sa v svojom mladom živote stretával. Možno povieme, že vtedy to bolo nutné, nakoľko išlo o radikálny ústup pohanstva a razantný nástup kresťanstva v Európe. Áno, je to pravda, ale aj dnešná doba má svoje špeciálne charakteristiky: v Európe vidíme ústup tradičného kresťanstva a nástup sekularizovaného životného štýlu. Všetci vieme, aké neblahé dôsledky to má: vzájomná izolovanosť ľudí, slabosť vôle, nedostatok vzorov, uvoľňovanie puta jednoty v rodinách a iných spoločenstvách na rozličných úrovniach, osamelosť človeka a mnohé iné.

Svätý Martin je teda pre nás vzorom dôsledného rozumového spracovania základných náboženských otázok. Keď toto hovorím, nechcem hovoriť len o teológii ako takej. Chcem pripomenúť, že náboženské otázky sú základnou bázou pre formulovanie zmyslu života ako takeého. A to sa týka každého človeka. Týka sa to celkom osobitne každého kňaza. My totiž pracujeme s mladými ľuďmi, s ktorými neraz nadväzujeme aj hlbšie vzťahy a vstupujeme do hlbších rozhovorov. Očakávam od vás, že budete mať sformulované a usporiadané otázky náboženského života v perfektnom súlade a že v perfektnom súlade s nimi budeme aj žiť. Ináč nemá zmysel ani sa len uchádzať o sympatiu mladých ľudí.

Dobový životopisec sv. Martina Sulpicius Severus v životopise *Vita sancti Martini* zachytil na viacerých miestach ako dychtivo Martin pátral po pravde o kresťanstve. Pátral aj po vnútornej hodnovernosti jednotlivých právd a tieto navzájom porovnával a ukladal tak do určitého systému. Robil to aj bez vedomia alebo aj napriek zákazu svojich rodičov, najmä otca. Jeho hodnotovým svetom bolo prostredie jeho kamarátov a starších ľudí, ktorých on na základe ich poctivého života pokladal za hodnoverných. Od nich potom čerpal odpovede na svoje otázky a tak si utváral svoj svetonázor. Z týchto princípov, ktoré získal vo svojej mladosti, Martin potom žil a podľa nich sa orientoval v celom svojom živote.

Aké jednoduché a prítľažlivé! Mladí ľudia sú vždy a všade rovnakí... Tak je to aj dnes. Ak my, milí kňazi, budeme poctiví a hodnoverní vo svojom živote, ak budeme priami a horliví kresťania, aj nás naši mladí ľudia uznajú za hodnoverných a obrátia sa na nás so svojimi problémami, ktoré si nosia vo svojich myšliach a srdciach.

Príklad sv. Martina je inšpirujúci pre nás všetkých. Jeho duchovný život stál na tých základoch, ktoré si Martin vybudoval vo svojom mladom veku v prostredí kamarátov a starších príkladných vzorov. Smelo môžeme tvrdiť, že Martinov príklad potom ovplyvnil celú Európu na obdobie mnohých storočí. Aj taký duchovný génius, akým bol sv. Benedikt, patriarcha západného mníšstva, bol jeho vzorom fascinovaný a šíril jeho úctu vo všetkých svojich kláštoroch. Domnievame sa, že to boli práve benediktíni, ktorí priniesli kult sv. Martina aj k nám na Spišskú Kapitulu. Je to kultúra ducha, na ktorú môžeme byť právom hrdí a s horlivosťou ju dnes chceme rozvíjať.

Prosím vás preto, milí kňazi, osvojme si tento príklad sv. Martina, ktorého jubileum si v tomto roku pripomíname. Osvojme si túžbu venovať sa intenzívnemu duchovnému životu. Vytvoríme si v ňom systém života modlitby, prijímania sviatostí, čítania náboženskej literatúry a povedomie svedectva viery v Ježiša Krista, ktoré svedectvo chceme horlivo vydávať pred svetom.

Je tu ešte jeden dôvod, pre ktorý by sme mali byť dobre podkutí v náboženských otázkach. Je to perspektíva miešania obyvateľstva v európskych krajinách, v ktorých žijú alebo do ktorých prichádzajú príslušníci rozličných náboženstiev. Je veľmi potrebné, aby sme jednotlivým pravdám viery dobre rozumeli a dokázali ich význam celkom premietnuť do praktického života. Našu úlohu tu vidím najmä v schopnosti prakticky domyslieť, čo to pre ľudstvo znamená, že Boh sa stal človekom, že nás vykúpil a že nám dáva Boží život. Mali by sme byť schopní nielen katechizmovo, ale celkom prakticky, svojimi

slovami aj postojmi obhájiť svoj zmysel pre spravodlivosť, ktorú dokáže zabezpečiť iba Boh, mali by sme byť schopní obhájiť svoju nádej vo večný život. Mariánska úcta je taktiež charakteristickou črtou našej viery. Aj táto náboženská téma má svoje praktické dôsledky do prežívania nášho vzťahu s Bohom, taktiež jednota Cirkvi a zároveň otvorenosť pre misie a mnohé iné pravdy viery, tak pekne vzájomne vyvážené a usporiadané, ako ich máme v našom dedičstve viery, to všetko je potrebné premyslieť, reflektovať, zveľaďovať a zachovávať.

Svätý Martin, ktorý stál na začiatku pokresťančenia Európy a bol jedným z inšpirujúcich prameňov benediktínskej duchovnej kultúry, môže byť aj v tomto smere účinným orodovníkom a nasledovaniahodným vzorom pre nás, dnešných veriacich a kňazov.

3. Skutky telesného a duchovného milosrdenstva

Treťou oblasťou, v ktorej Martinov príklad žiari azda najjasnejším svetlom, je oblasť sociálneho cítenia. V katolíckej terminológii ho nazývame skutky telesného a duchovného milosrdenstva. Známa je epizóda z Martinovho života, keď Martin ešte ako mladý človek, katechumen, vidiac uzimeného žobráka rozdelil svoj vojenský plášť a polovicu daroval spomínanému žobrákovi. Nejde len o jednu zidealizovanú epizódu z jeho života. Svoj vojenský plášť rozdelil preto, že pri sebe už nič iné nemal, pretože predtým všetky peniaze, ktoré mal pri sebe, rozdal chudobným.

Náuka o skutkoch telesného milosrdenstva, predovšetkým pôvod zoznamu týchto skutkov, má svoj pôvod v starozákonnej asketike. Učitelia duchovného života (rabíni) učili, že sám Boh nám dal príklad, keď ich on sám konal vo vzťahu k človeku:

- *Hladných kŕmiť* sám Boh sýtil svoj ľud na ceste púšťou (Ex 16)
- *Smädných napájať* Boh dal na Mojžišovo slovo židom vodu na púšti (Ex 17,1-7)
- *Nahých odievať* Boh zaobstaral prikrývku tela prvým rodičom (Gn 3,21)
- *Pocestných sa ujať* Boh sprevádza Izrael púšťou do zaslúbenej zeme (Ex 33,12-23)
- *Väzňov vykupovať* Boh vyslobodil Sáru, Abrahámovu manželku z moci faraóna (Gn 12,17-19), z rúk gerarského kráľa Abimelecha (Gn 20,1-7) a Jozefa z faraónovho väzenia (Gn 40 – 41)

- *Chorých navštevovať* Boh cez anjelov navštívil Abraháma, keď sa zotavoval z horúčky po obriezke (porov. Gn 17 – 18)
- *Mŕtvych pochovávať* Boh pochoval Mojžiša na vrchu Nebo (porov. Dt 34,5-6)

Kresťanská katechetika pridala k týmto skutkom telesného milosrdenstva aj skutky duchovného milosrdenstva, pekne usporiadané opäť do siedmich kategórií:

- *Hriešnikov napomínať*
- *Nevedomých vyučovať*
- *Pochybujúcim dobre radiť*
- *Zarmútených tešiť*
- *Krivdu trpezlivo znášať*
- *Ublížujúcim odpúšťať*
- *Za živých a mŕtvych sa modliť*

V dnešných časoch sa sociálne cítenie kresťanov dostalo do zvláštnej pozornosti, o. i. aj osobitným dôrazom na túto oblasť kresťanského života, ktorý vidíme u Svätého Otca Františka. Možno povedať, že sociálne cítenie je špeciálnym kritériom hodnovernosti kresťanov vo svete. Je to akoby pečať toho, čo vyznávame teoreticky v rámci kresťanských právd a zásad. Svätý Martin, náš patrón, je aj v tejto oblasti vynikajúcim príkladom. Azda preto sa jeho život stal takým obľúbeným a atraktívnym, že si všímal tých, ktorí trpeli telesnú alebo duchovnú núdzu a účinne pomáhal pri jej odstraňovaní. Jeho život bol jednou usporiadanou cestou 1) podľa svedomia, 2) do hĺbky duchovného života s plným nasadením 3) na pomoc telesne a duchovne odkázaným ľuďom. Je to jedinečný vzor aj pre nás.

Usilujme sa aj my takto integrálne prežívať svoj osobný, duchovný aj profesionálny kňazský život. Náležitý dôraz venujme otázkam svedomia, duchovného života a dobrým skutkom vo vzťahu k tým, čo sú v materiálnej alebo duchovnej tiesni. Tak sa staneme vernými nasledovníkmi sv. Martina.

V tomto duchu prijmite aj štatút farských charít, je tam sloboda pre každého konať dobro.